

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 OSLO

AGDER POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201604823

Vår referanse:
201700201-4 500

Sted, Dato
Kristiansand, 29.03.2017

HØRING - NOU 2016:24 NY STRAFFEPROSESSLOV

INNLEDNING

Det vises til brev fra Politidirektoratet av 12.01.2017 og 22.02.2017 hvor Agder politidistriktet blir bedt om å gi høringsuttalelse til forslaget til ny straffeprosesslov NOU 2016:24. Høringsfristen er satt til 1. april 2017.

APD (Agder Politidistrikt) har dannet en arbeidsgruppe for å jobbe med høringsuttalelsen.

Arbeidsgruppa har bestått av følgende:

Visepolitimester Arne Sundvoll
Leder felles enhet for påtale Terje Kaddeberg Skaar
Politioverbetjent Per Nicolai Langås
Politioverbetjent Frode Forslund
Politioverbetjent Øyvind Anton Gautestad
Spesialletterforsker Andreas Røed
Politiadvokat Ragnhild Helgesen
Politiadvokat Liv Versland Seland (leder av arbeidsgruppa)

Arbeidsgruppa har hatt to felles møter samt enkelte gruppemøter.

Agder Politidistrikt (APD) har valgt å knytte merknader til enkelte tema i forslaget til ny straffeprosesslov. Det er tema som vi mener har stor betydning for politiet og påtalemyndighetens arbeid. I høringsuttalelsen har vi prøvd å henføre merknadene under det kapittelet i NOUen der de i hovedsak hører hjemme.

NOU KAP 6 – informasjons og kommunikasjonsteknologi

Lyd- og bildeopptak i tingretten/Gjenbruk i ankebehandling

APD støtter fullt ut utvalgets forslag om lyd og bilde opptak av forklaringer i tingretten. Forslaget vil åpenbart gi sikrere informasjon om hva som er forklart. Det sikrer saksopplysningen og fremmer rettssikkerheten.

AGDER POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 514 Lundsiden, 4605 Kristiansand
E-post: post.agder@politiet.no

Tlf.: 38 13 60 00
Faks: 38 13 60 00

Org. nr.: 983998275
www.politi.no

APD støtter forslaget om at opptakene fra tingretten kan brukes ved ankebehandling. Ankeinstansen vil på denne måten få tilgang på mer tidsnære forklaringer. Forslaget er også godt egnet som verktøy for å begrense grunnløse anker og ikke minst tilpasning av forklaringer for ankeinstansen som er en betydelig utfordring.

NOU KAP 8 – Påtalemyndigheten og dens virksomhet

Statsadvokatenes tilsyn og fagveiledning

Utvalget foreslår å lovfeste statsadvokatenes tilsyn og veiledningsplikt overfor påtalemyndigheten i politiet, jfr forslagets § 2-5, 3.ledd.

Lovforslaget fremstår noe "innholdsløst". Statsadvokatembetene driver i dag med fagledelse overfor påtalemyndigheten i politiet, samt fører tilsyn med politiets straffesaksbehandling, jf. Riksadvokatens årlige mål og prioriteringsdirektiv som gir føringer på hvilke saksområder statsadvokaten skal føre tilsyn med.

Forslaget legger opp til at det på grunnlag av den ressursmessige situasjonen hos den høyere påtalemyndighet er nødvendig at påtalemyndigheten i politiet avlaster statsadvokatene. APD vil advare mot at dette gjøres ved å fjerne ordningen med og uten utvidet påtalekompetanse. Dagens ordning innebærer nettopp en god fagledelse overfor nye påtalejurister i politiet og er en svært viktig del av det opplæringsprogram påtalejurister i politiet skal gjennomgå.

Delegasjon av "statsadvokataktorater" til påtalemyndigheten i politiet støttes i en viss utstrekning av APD. En er i denne sammenheng av den oppfatning at sakens kompleksitet er en bedre rettesnor for om aktorater er egnet for å delegeres enn dagens ordning hvor de såkalte 6-årssaker ikke kan delegeres. APD foreslår at det åpnes adgang for at embetsleder hos statsadvokaten kan beslutte delegasjon av 6-årssakene til politiaktor. APD peker på at mer delegasjon av aktorater vil føre til økt arbeidsmengde hos politijuristene.

Instruksjons og omgjøringsmyndighet i politidistriktet

Det følger av utvalgets § 2-9 (2) – at det "ved det enkelte kontor eller politidistrikt har lederen instruksjonsmyndighet etter 1. ledd og samme omgjøringsmyndighet som den som har truffet vedtaket".

Utvalgets de lege lata betraktninger i punkt 8.2.6 viser at det er behov for en klargjøring av det interne instruksjons- og omgjøringsregelverket. APD er enig med utvalget i at det er liten sammenheng i en ordning der den enkelte påtalejurist "står fritt" i forhold til ledelsen ved tjenestestedet, samtidig som overordnet nivå kan gi bindende instruksjoner og lederen selv kan overta og avgjøre saken.

En vesentlig lederoppgave er å kunne treffe beslutninger blant annet om saksinntak, sakstilskjæring og saksstyring. Med det som bakgrunn har intern instruksjons- og omgjøringsmyndighet mye for seg.

Det er imidlertid en vesentlig forskjell på å bli pålagt å gå i retten med en tiltalebeslutning som statsadvokaten eller politimesteren selv har tatt ut, og bli pålagt å ta ut en tiltalebeslutning man selv mener er feil. En slik instruksjonsadgang strider mot den enkeltes faglige integritet på en svært uheldig måte. Dersom statsadvokaten eller politimesteren/ påtaleleder skal bestemme over et saksutfall bør de selv signere på avgjørelsen, noe som antakeligvis også har en viss oppdragende effekt, og best sikrer at den som egentlig tar avgjørelsen faktisk har satt seg tilstrekkelig inn i saken.

NOU KAP 9 – mistenkte og forsvarer

Det er foreslått relativt store endringer i reglene for når mistenkte har krav på/ skal ha oppnevnt forsvarer. APD mener at det er viktig å se på disse endringene i sammenheng med de endringer som Nærpolitireformen innebærer i forhold til politiets arbeidsmetoder.

Norsk politi er i endring. Som en del av Nærpolitireformen gjennomføres det i løpet av 2017 endringer i politiets arbeidsmetodikk.

Politidistriktene oppretter et Felles straffesaksinntak (FSI). I FSI vil det være påtalejurister, etterforskningsledelse, og administrativ støtte på jobb 16 timer i døgnet. FSI skal vurdere alle sakene som kommer inn til politiet. En av FSI sine oppgaver er å kvalitetssikre straffesakene i initialfasen. Ambisjonene er at dette skal resultere i en bedre, mer effektiv og mer lik straffesaksbehandling.

I tillegg til dette er det igangsatt konkrete tiltak i forbindelse med politiets nye arbeidsmetode Politiarbeid på stedet. Politiet tar i bruk mobile enheter som gjør det mulig å gjennomføre åstedsundersøkelser og lydavhør på åstedet av politipatruljen i større grad enn det som er gjort tidligere. For å sikre bedre samhandling i straffesaksbehandlingen brukes de mobile enhetene til å overføre rapporter, foto og lydavhør mellom politipatruljene og etterforsker og påtaleansvarlig. Avhør på stedet sikrer i større grad at forklaringer som gis til politiet ikke er påvirket av andre. Videre sikrer sjekklister og støttemateriell på den mobile enheten at polititjenestepersonen formidler de rettigheter som den avhørte har krav på.

Alle avhør tatt på åstedet er etterprøvbare ettersom de skal tas opp på lyd. Summen av disse tiltakene gjør at våre innbyggere i mindre grad trenger å bli kalt inn til nye avhør hos politiet ettersom de har forklart seg en gang på åstedet. Dette gjelder også for mistenkte i straffesaken.

Etter ny lov §§ 3-11 og 3-12 skal mistenkte ha forsvarer i første avhør i svært mange saker. I flere tilfeller kan de ikke gi avkall på denne retten, jfr. § 3-21. Dette innebærer at effekten av Politiarbeid på stedet blir begrenset i og med at mange avhør av mistenkte ikke vil kunne tas ute av patruljen som er på oppdraget. Det fører også til at man mister den viktige umiddelbare forklaringen like etter at et forhold har funnet sted. Det er da de involverte, inkludert mistenkte, husker best og gir en upåvirket forklaring. Den umiddelbare forklaringen er viktig for å få en konkret og korrekt beskrivelse av faktum og således også viktig for rettsikkerheten både til fornærmede og mistenkte. At mistenkte ikke kan avhøres på stedet vil forsinke saksbehandlingen. Det vil også føre til at mistenkte i flere saker må pågripes på grunn av bevisforspillelsesfare i påvente av avhør. Et stort praktisk problem er også at ønsket forsvarer ikke er tilgjengelig på det tidspunkt avhør må taes. Avhør på stedet vil alltid bli tatt opp på lyd

og alle sider ved avhøret kan dermed kontrolleres i ettertid både av forsvar og retten.

I § 3-15 foreslås det at det alltid skal være forsvarer i tilrettelagt avhør, også der de mistenkte ikke varsles om avhøret. Forsvarer skal ivareta mistenktes rett til kontradiksjon ved avhøret. Så lenge mistenkte ikke varsles om saken vil kravet til kontradiksjon ikke være oppfylt. APD ser derfor ikke begrunnelsen for at forsvarere skal være tilstede. Av etterforskningsmessige hensyn er det også problematisk at forsvarer er tilstede. Det kan fremkomme opplysninger under det tilrettelagte avhøret som ville blitt klausulert overfor forsvarer.

Etter § 3-17 utvides mistenktes rett til forsvarer i tilståelsessaker (forenklet behandling) vesentlig. I dag er det fast praksis i APD at aktor møter i tilståelsessaker dersom det møter forsvarer. Denne ordningen har gode grunner for seg. Dersom det kun er forsvarer som møter kan det lett bli en ensidig fremstilling av saken, og dommeren får både dommer og aktor rollen i forhold til å ettergå de påstander forsvarer fremsetter utfra sakens dokumenter. Den utvidelsen som foreslås vil innebære en betydelig økt tidsbruk hos påtale dersom påtalejuristen skal møte under den forenklete behandlingen.

NOU KAP 10 - Fornærmede, etterlatte, skadelidte og bistandsadvokaten.

Retten til bistandsadvokat

APD foreslår å utvide retten til bistandsadvokat etter forslaget § 4-9 bokstav a til også å gjelde saker om vold i nære relasjoner som ikke subsumeres under strl. § 282 der det er aktuelt å reagere med annet enn bot.

Dette vil for eksempel være en enkeltstående kroppskrenkelsessak eller trusler mellom ektefeller, samboere, eller foreldre og barn. Både under etterforskningen og under hovedforhandlingen vil de fornærmede i denne typen saker som den store hovedregel ha behov for bistandsadvokat til å ivareta sine interesser.

APD støtter forslaget om at retten i visse tilfeller kan oppnevne felles bistandsadvokat. Det vil være ressurs sparende både for domstolen og påtalemyndigheten.

NOU KAP 11 – Domstolene. Rettens sammensetning

Dommerfullmektigkompetansen

APD er skeptisk til at dagens begrensing for "6-års – sakene" foreslås fjernet.

Disse sakene byr ikke alltid, men ofte på mer kompliserte bevisvurderinger og lovanvendelse. Det er ofte flere involverte og sakene har store konsekvenser for de tiltalte. Trykket fra forsvarer og media kan være stort. Disse sakene er ofte fristsaker idet den tiltalte i slike alvorlige saker ofte sitter i varetekt. Domstolen måles, som alle andre på saksbehandlingstid, og det vil slik APD vurderer det være lett at hensyn til saksbehandlingstiden går foran embetslederens vurdering av om vedkommende dommerfullmektig er egnet til å lede saken når denne skal berammes.

NOU KAP 13 – Bevis

Beviskrav

APD er skeptisk til endringen som innebærer at strafferettens strenge beviskrav også skal gjelde for spørsmålet om gjerningspersonen er strafferettslig tilregnelig.

Rettspsykiatrisk sakkyndige konkluderer bare med utilregnelighet dersom de er sikre på det resultatet. Det er imidlertid sjelden at en konklusjon om at siktede er tilregnelig ikke inneholder noe tvil fra den sakkyndige. Der har det, slik APD oppfatter det, skjedd en dreining i rettspsykiatrien i den forstand at det nå læres at den rettsoppnevnte sakkyndige skal ha en lavere terskel enn før for å uttrykke tvil.

I de alvorlige sakene vil det strenge beviskravet medføre at personer uten behov for behandling blir dømt til tvungent psykisk helsevern. I mindre alvorlige saker der vilkårene for tvungen helsevern ikke er tilstede, vil det strenge beviskravet for tilregnelighet medføre at mange som er tilregnelig og har skylddevne får "et frikort" for å begå kriminalitet.

I RG2012-1153 (22. juli dommen) peker retten på forhold som gjør at et lavere beviskrav for tilregnelighet har gode grunner for seg. Utdrag fra dommen gjengis her:

"Tingretten mener det lavere beviskravet for tilregnelighet har gode grunner for seg. Straff er riktig nok et tilsiktet onde som gir uttrykk for samfunnets sterke bebreidelse av et lovbrudd. En slik bebreidelse forutsetter at lovbyteren har skylddevne. Straffen har imidlertid også et soningselement som gir domfelte en mulighet til «å gjøre opp for seg». I dette perspektiv er straffen ikke utelukkende et onde, men også en vei tilbake til samfunnet. Dersom beviskravet for tilregnelighet legges for høyt, vil denne veien stenges for mange lovbytere med reell skylddevne. Det er dessuten prinsipielt betenkelig å frata lovbytere skylddevne og derved også moralsk og juridisk selvbestemmelse ved en uberettiget sykeliggjøring av deres sinn. Også i forhold til samfunnet og til de som er direkte berørt av et lovbrudd, tilsier hensynet til en rettferdig gjengjeldelse at lovbytere med reell skylddevne straffes. I forarbeidene til den nye straffeloven av 2005 står det riktig nok at gjengjeldelse ikke kan være straffens formål, jf. Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) side 77. Retten mener likevel at de subjektive vilkårene for straff, som knytter ansvar til skyld og skylddevne, viser at strafferetten ikke utelukkende bygger på nyttehensyn som prevensjon og renovasjon. Lovgivers utgangspunkt om at «alle skal kunne stilles til ansvar for sine handlinger», jf. Innst.O.nr. 34 (1996-1997) pkt. 5.4, synes å bygge på en bredere tilnærming til straffens formål.

Retten mener videre det er uheldig å overføre lovovertredere som etter all sannsynlighet ikke har et reelt behandlingsbehov, til tvungent psykisk helsevern. En farlig person som ikke (lenger) er psykotisk, kan riktig nok overføres til anstalt under kriminalomsorgen «når særlige grunner taler for det», jf. lov 2. juli 1999 nr. 62 om psykisk helsevern § 5-6. Overføringsadgangen er imidlertid snever, jf. Rt-2011-1043 avsnitt 27, og kan bare skje etter rettens samtykke. Farlige personer vil følgelig kunne beholdes i det psykiske helsevern i årevis uavhengig av deres sinnstilstand. All den stund straffeloven § 39 ikke stiller krav til sinnstilstanden på domstidspunktet, er det på den annen side ikke mulig å sikre seg mot dette."

Barns forklaringsplikt

Forklaringsplikten for barn bør opprettholdes som i dag og i tillegg utvides for barn fra 12 -15 år. For barn mellom 12-15 år bør forklaringsplikten ikke bare gjelde hvor forholdet subsumeres under strl. § 282 (hvor det er forklaringsplikt), men også forhold som gjelder enkeltstående trusselforhold, jfr 263 og rene kroppskrenkelser etter § 271(hvor det i dag ikke er forklaringsplikt). Muligheten for fritak fra forklaringsplikt setter barnet i en svært vanskelig situasjon hvor det må velge mellom å beskytte seg selv eller sine nærmeste, og da ofte foreldre. Lojaliteten og nærheten til mistenkte vil kunne bidra til manglende avdekking og oppklaring av alvorlige straffbare forhold mot barn.

I tillegg vises til problematikken ved at det straffbare forholdet kan bli omsubsumert fra § 282 etter at avhørene er gjennomført, se problematikken som behandles i HR-2016-2171-A og

Riksadvokatens direktiver av 28.12.16. Barnets forklaring kan ved slik omsubsumering ikke brukes om bevis dersom ikke forholdet til §§ 122,123 blir reparert ved nytt avhør. Svært ofte vil da barnet ha bodd sammen med mistenkte i kortere eller lengre tid etter at det første avhøret ble gjennomført og således har vært utsatt for betydelig risiko for påvirkning av den mistenkte i saken. Det vil være en situasjon som kan gjøre det svært vanskelig for barnet å foreta et fritt og uavhengig valg av om den første forklaringen kan brukes som bevis for retten. Barn bør ikke utsettes for denne belastningen.

NOU KAP 14 – etterforskning og tvangstiltak

Tvangstiltakene

APD er positive til utvalgets forslag om at det bør fremgå direkte av loven at alle tvangstiltak kan anvendes også overfor personer som ikke er tilregnelige, jf. utkast til § 14-1.

APD slutter seg til utvalgets forslag om at påtalemyndigheten skal ha hastekompetanse for alle tvangstiltak, og det samme gjelder for forslaget om at hastekompetansen ved bruk av ekstraordinære tvangstiltak skal etterkontrolleres av retten innen 24 timer, mens det ikke legges opp til noen obligatorisk domstolskontroll ved bruk av hastekompetanse for de ordinære tvangstiltakene. Som utvalget er inne på er det vanskelig å se begrunnelsen for dagens regel med obligatorisk domstolskontroll bl.a. med alle påtalemyndighetens utleveringspålegg. At domstolskontroll for de ordinære tvangstiltakene forutsetter begjæring fra mistenkte kunne etter APD sitt syn med fordel kommet tydeligere frem av lovteksten, jf. utkast til § 14-3 annet ledd.

Utvalgets forslag om å innføre adgang til å pågripe en mistenkt for å fremstille ham for personundersøkelse og prejudisiell psykiatrisk/psykologisk undersøkelse er viktig og nødvendig, jf. utkast til § 15-7 annet ledd jf. § 16-1 fjerde ledd og § 16-2 femte ledd. Dagens situasjon, hvor en mangler hjemmel til slik tvangsfremstilling, byr på betydelige praktiske problemer. I flere tilfeller har man blitt nødt til å be om full rettspsykiatrisk undersøkelse fordi en mistenkt unnlater å møte til den preliminære undersøkelsen.

Også de øvrige endringene utvalget legger opp til i utkast til § 14-6 (plikt til å medvirke til biometrisk autentisering) og i utkast til § 17-1 annet ledd og § 17-3 tredje ledd (innhenting og registrering av DNA uavhengig av mistankekravet) støttes av APD.

Når det gjelder utkast til § 14-6 annet ledd ber en vurdert om lovteksten burde vært utvidet til å gjelde "bruk av fingeravtrykk eller andre biologiske kjennetegn for å sikre tilgang til sted eller datasystem når det er nødvendig for å gjennomføre et tvangstiltak, eller for å verifisere at vedkommende har tilgang til stedet eller datasystemet, eller for å gjennomføre identifisering. En viser herunder til politiets arbeid med å utvikle en mobilapplikasjon hvor tjenestemennene kan få en identifisering av mistenkte ute på stedet ved bruk av fingeravtrykk.

Særlig om de ekstraordinære tvangstiltakene

APD er positive til utvalgets forslag om å lovfeste alle politiets metoder. Lovfesting antas å gjøre metodebruken mer legitim og anerkjent, og stiller ytterligere krav til kontroll,

planlegging og notoritet. Dette vil igjen påvirke utfallet og bevisverdien i den grad etterforskningsmateriale skal benyttes som bevis i retten.

APD vil påpeke at det er viktig at lovteksten ikke gjøres for detaljert slik at det er rom for variasjoner. Loven må utformes slik at den ikke inneholder unødvendig informasjon om politiets taktikk og tilnærming. Forslaget sikrer mistenktes rettigheter med krav til plan for tiltakene, jfr § 21-6, samt domstolskontroll.

APD støtter også utvalgets forslag om å samle reglene for teknisk sporing i en bestemmelse (utkast til § 21-2) med felles strafferamme på fengsel i 6 år eller mer.

Merknader til innføring av dataavlesning som metode, jf. § 20-4

Det vises til Prop 68 L (2015/2016) hvor bestemmelsen om dataavlesning har samme vilkår som KK-bestemmelsen i lovforslaget. Ved NOU 2016:24 er det imidlertid gjort endringer som avviker fra stortingsproposisjonen. Avviket er at KK-bestemmelsen har fått § 145 og § 146 i tillegg, mens dataavlesning får § 232 og § 333, samt at § 231 og § 332 jf. § 231 er trukket ut. Begrunnelsen for avviket mellom bestemmelsen om dataavlesning og KK-bestemmelsen synes uklar.

Beslagsbegrepet og forholdet til elektroniske spor

Forståelse av begrepet beslag i forhold til elektroniske spor kan synes uklare.

I punkt 14.8.1, siste avsnitt, legger man til grunn at det er et beslag når påtalemyndigheten ved overtakelse av tingen overtar den faktiske og rettslige råderetten. Problemstillingen reiser seg for eksempel når man kun foretar kopiering av innhold, og hvor den beslaget tas hos, fortsatt vil kunne foreta endringer i innholdet. Typisk eksempel er kopiering av innhold fra sosiale medier hvor man har adgang til kontoen uten å stenge vedkommende ute. Dette er kopiering hvor databæreren ikke lar seg bortta og er "stedfast", og resultatet er en bevisfil. Spørsmålet blir om filen som sikres skal defineres som et beslag. Endrer man passordet til vedkommende, vil det oppfattes som beslag idet man da fratår mistenkte råderetten.

Ved kopiering av et fysisk beslag som politiet faktisk tar råderetten over, f.eks. en datamaskin, vil man som oftest ta en speilkopi av harddisken, for deretter senere å utlevere datamaskinen tilbake. Det synes uklart om speilkopien skal defineres som et beslag.

Å definere slik bevissikring som beslag, vil kunne medføre praktiske problemstillinger på flere områder, f.eks. i forhold til regelen om utlevering av beslag, om oppbevaring av beslag mm.

Pågrepelse og fengsling

Unndragelsefare

Utvalget går inn for at det ikke bør være adgang til varetektsfengsling for å motvirke unndragelsefare på grunnlag av lovbrudd med strafferamme i det lavere sjikt (2 år eller mer), jfr § 15-1.

APD peker på den uheldige konsekvens at det etter nytt lovforslag ikke vil være adgang til å varetektsfengsle på unndragelsesfare i saker som gjelder overtredelse av vegtrafikkloven. Dette gjøres for eksempel der man pågriper en utenlandsk lastebilsjåfør med høypromille eller ved overtredelser av § 3 som er for alvorlige til at kun kan reageres med bot.

Bevisforspillelse

Heving av strafferammen fra "6 måneder eller mer" til "2 år eller mer" har etter APD's oppfatning liten eller ingen praktisk betydning, jfr. § 15-2.

En lengste frist på 3 måneder frarådes av APD. APD foreslår i det minste en "sikkerhetsventil" som muliggjør varetektsfengsling for å motvirke bevisforspillelse i en lengre periode i de mest alvorlige og kompliserte sakene. APD peker også på de uheldige konsekvenser fristen på 3 måneder kan medføre i saker hvor det er en sterk relasjon mellom siktede og fornærmede, typisk i familievoldssaker. Faren for bevisforspillelse ved at siktede påvirker fornærmedes eller andre nærstående vitners forklaring, er ofte tilstede helt frem til hovedforhandling/rettskraftig dom. Etter APD's oppfatning svekker forslaget fornærmedes rettssikkerhet i denne type saker.

Forslaget om at "faren for bevisforspillelse utgjør en betydelig risiko for straffeforfølgningen", før varetektsfengsling kan finne sted, støttes av APD. En nærmere vurdering med sikte på hvilken samlet risiko en eventuell bevisforspillelse vil representere antas å ha den positive virkning at man unngår varetektsfengslinger der faren for bevisforspillelse er av mer teoretisk art. Samtidig innebærer lovforslaget at påtalemyndigheten vil ha det nødvendige verktøy for å hindre bevisforspillelse ved varetektsfengsling der det er nødvendig. Ulempene med forslaget kan være at fengslingsmøtene blir mer omstendelige. Det er vanskelig å vurdere om "bevisforspillelse utgjør en betydelig risiko for straffeforfølgningen" tidlig i etterforskningen.

Gjentagelsesfare

Etter ny lovs § 15-5 kan "Fengsling bare besluttes for å hindre at mistenkte på ny begår lovbrudd som utsetter noens liv, helse eller frihet for fare, eller ved gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art. Det følger av merknadene at denne forulempingen skal forstås på samme måte som formuleringen i strl. § 62. Det innebærer at fengsling fortsatt kan finne sted for de "vanlige gjengangerne" som begår omfattende tyverier og "simple" narkotikaovertridelser i øvre sjikt.

Fremstillingsfristen for retten

Forslaget i § 15-15 om at fremstilling må finne sted "snaest mulig og senest den andre dagen", antas å være nødvendig for at Norge skal innfri de folkerettslige forpliktelser, jf. SP artikkel 9 nr. 3, hvorefter FNs menneskerettskomite har uttalt at fremstilling senere enn 48 timer etter pågripelse "requires special justification". APD konstaterer at dette forslaget vil medføre økt behov for fengslinger på lørdager og søndager.

Restriksjoner

APD er enig i utvalgets vurdering om at det ikke settes noe eget kriminalitetskrav for isolasjonsadgang utover den 2 års strafferamme som foreslås for alle bevisforspillelsesfengslinger. Vi støtter også forslaget om at det ikke settes en absolutt lengste frist for bruk av isolasjon. Når det gjelder § 15-12, 2. ledd om at isolasjon ikke kan besluttes for lenger tid en 2 uker om gangen må dette bare gjelde full isolasjon. Det bør fortsatt være adgang til å be om delvis isolasjon i fire uker slik som rettstilstanden er i dag.

NOU KAP 16 – Påtalevedtak

Lovfesting av henleggelsesgrunner

APD støtter utvalgets forslag om å lovfeste politiets adgang til å henlegge saker, jfr. utkastet § 28-2. Selv om forslaget langt på vei er en kodifisering av gjeldende rett antar en at slik tydeliggjøring av politiets henleggelsesadgang vil føre til økt forutberegnelighet for de som anmelder saker, færre klager, samt bidra til større likebehandling på tvers av politidistriktene.

Straffetilsagn

APD er skeptiske til å innføre en ordning med tilsagn om straffepåstand, jfr. utkastet § 28-7.

Slik APD ser det vil en ordning som foreslått føre til mer forskjellsbehandling og redusert domstolskontroll med straffutmålingen. Det vises til Høyesteretts uttalelser i Rt. 2009 side 1336 hvor retten stiller spørsmål ved hvorfor en mistenkt som tilstår etter forhandlinger med påtalemyndigheten skal komme bedre ut enn en mistenkt som uten noe løfte om redusert straffepåstand tilstår på et tidlig tidspunkt av etterforskningen.

APD kan heller ikke se at forslaget innebærer noen store besparelser for politiets etterforskning. Slik APD ser det må politiet uansett om siktede tilstår eller ikke foreta en rekke etterforskningskritt for å søke å avdekke den materielle sannhet. Risikoene ved å legge for stor vekt på siktedes tilståelse er vel kjent, og det samme er risikoen for at etterforskningen kan bli ensrettet om den blir for sterkt knyttet opp til siktedes forklaring. Disse hensyn vil gjøre seg særlig sterkt gjeldende når mistenkte tilstår for å kunne forhandle om straff. Vi mener derfor at forslaget er et steg tilbake hva gjelder ivaretagelse av siktedes rettssikkerhet under etterforskningen.

APD vil også peke på at forslaget er noe vanskelig å vurdere idet utvalget i liten grad har redegjort for hvordan ordningen skal fungere i praksis. Det er bl.a. ikke sagt noe om hvilke typer saker som vil være aktuelle for ordningen, eller hvor sterk mistanken må være før det vil være riktig av påtalemyndigheten å presentere et straffetilsagn. Videre er det heller ikke sagt noe om krav til notoritet, avklaring av straffepåstand med statsadvokat/riksadvokat, fornærmedes uttalelsesrett/klageadgang, eller rammer for tilståelsesrabatten. En ser også betydelige tolkningsproblemer knyttet til vilkåret om at omgjøringsadgangen skal være betinget av at det har fremkommet nye opplysninger som kan få vesentlig betydning for straffen.

Etter APD sitt syn vil en ordning om straffetilsagn stort sett bare være aktuell i mindre komplekse saker hvor siktede treffes på fersk gjerning, mistanken er svært sterk, og forholdet nærmest anses oppklart på stedet. I større og mer kompliserte saker med mange involverte er det vanskelig å se for seg at påtalemyndigheten skal kunne ha noen klar formening om straffepåstand før saken har vært gjenstand for bred etterforskning.

Forslagets prosessøkonomiske gevinst antas således i all hovedsak å være knyttet opp mot besparelser ved iretteføringen, og slike besparelser burde allerede være mulig å oppnå gjennom den eksisterende ordningen med forenklet straffesaksbehandling (tilståelsessak).

Etter APD sitt syn kan det imidlertid stilles spørsmål ved om dagens insentiver for å få de siktede til å samtykke til forenklet straffesaksbehandling er gode nok.

For det første har ikke siktede krav på oppnevnt forsvarer i alle tilståelsessaker (hverken etter gjeldende rett eller etter utvalgets forslag) selv om vedkommende ville hatt rett til oppnevnt forsvarer ved en ev. hovedforhandling. Å få straffesaken sin avgjort uten å være representert av forsvarer kan bli oppfattet som lite betryggende, og det er grunn til å tro at de siktede velger den prosessformen som gir krav på forsvarerbistand.

Videre har vi i dag ingen spesielle regler knyttet til strafferabatt ved tilståelsespådommelse. Bestemmelsen i straffeloven (2005) § 78f er generell, og gjelder uavhengig av prosessvalget. Slik APD vurderer det bør de straffeutmålingsmessige fordelene ved tilståelsespådommelse gjøres større og synliggjøres bedre, for eksempel ved å innføre en særskilt prosessøkonomisk rabatt som kun de som får sin sak avgjort ved forenklet straffesaksbehandling har krav på. Den prosessøkonomiske rabatten bør komme i tillegg til den "egentlige" tilståelsesrabatten (som knytter seg til tilståelsens betydning for oppklaringen av saken) – en rabatt som kan variere med tilståelsens betydning, og som kan komme i betraktning ved straffastsettelsen uavhengig av pådommelsesmåte.

NOU KAP 17 – generelle regler om rettens saksbehandling og avgjørelser.

Retten tilgang til sakens dokumenter

I utvalgets § 34-8 heter det at retten skal gis tilgang til sakens opplysning "når den finner behov for det". Det er tilnærmet samme formuleringen som i dagens straffeprosesslov § 262, 1.ledd i.f. Bestemmelsen i dagens § 262 om utlån av dokumenter blir svært sjelden brukt. Under utvalget drøftinger av dette temaet (s. 388 flg) fremstår det som at flertallet mener at det skal være hovedregelen at retten har dokumentene. Dersom dette er mening bør lovteksten formuleres slik at dette kommer klart frem. Skal det være hovedregelen at retten har tilgang til sakens dokumenter, bør dette gjelde i alle saker. Det vil hindre unødig støy omkring dette tema under hovedforhandling, og eventuelle anker over saksbehandlingsfeil fordi en av partene mener at retten skulle hatt tilgang til dokumentene.

Fjernavhør / fjernmøte

APD støtter forslaget til utvidet bruk av fjernavhør, jfr. domstolslovens § 122 a. Det er velbegrunnet og hensiktsmessig.

Når det gjelder lovforslagets § 31-1 annet ledd bokstav b peker vi på de praktiske og ressursmessige problemer som er knyttet til at mistenkte ikke kan møte via fjernmøteteknikk til rettsmøte som gjelder forlengelse av isolasjon. I alle tilfeller må dette bare skal gjelde ved bruk av fullstendig isolasjon slik rettstilstanden er i dag. Forlengelse av delvis isolasjon må fortsatt kunne gjøres ved fjernmøte.

NOU KAP 20 - anke

Ankesiling

APD støtter flertallets forslag i § 38-3 om at "Anke over dom til lagmannsretten kan nektes fremmet når det er klart at anken ikke vil føre frem", og at man dermed fjerner den absolutte

ankeadgangen i "6 årssakene." En videreføring av dagens ordning hvor det stilles store krav til begrunnelsen til ankenektelsen samt at avgjørelsen skal være enstemmig ivaretar siktedes rettssikkerhet på en betryggende måte. Lovforslaget innebærer at åpenbare grunnløse anker nektes fremmet. Ordningen vil trolig også bidra til å "spisse" forhandlingen i tingretten når den tiltalte og forsvarer vet at de ikke er sikret en ny runde i rettsapparatet.

Med hilsen

Arne Sundvoll
visepolitimester

Liv Seland
Politiadvokat, leder arbeidsgruppe

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.